

بررسی ارتباط علاقه به ادبیات کودکان و نوجوانان با رشد اجتماعی دانش‌آموزان

A study of the relationship of children and adolescents' interest in literature to their social development

سوران رجبی^۱

S. Rajabi¹

Abstract: The main goal of this study was to determine the relationship between interest in literature and social development of students. The population of this study comprised all male and female students enrolled in the fifth, sixth and seventh grades in educational zones 1 and 2 in Ardabil during the 2010-2011 academic year. A sample of 617 individuals was selected using a multi-stage randomized cluster sampling procedure. In keeping with the aims of the study, a correlational research method was used. The tools used in this study included a researcher constructed questionnaire, a test of social development and Raven's Progressive Matrices. Multiple regression analysis showed that books, sports, science, and history magazines contribute positively, while poetry and art books contribute negatively to the prediction of social development. In this study, books and sports magazines played a greater role in the prediction of students' social development. Gender and grade differences in social development were also explored.

Keywords: interest in literature, social development, book reading.

چکیده: هدف اصلی این مطالعه تعیین ارتباط علاقه به ادبیات کودکان و نوجوان با رشد اجتماعی دانش‌آموزان است. جامعه‌ی آماری این پژوهش کلیه دانش‌آموزان دختر و پسر پایه پنجم ابتدایی و سوم راهنمایی ناحیه ۱ و ۲ آموزش و پرورش اردبیل در سال تحصیلی ۸۹-۱۳۸۸ بودند که به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای نمونه‌ای به حجم ۶۱۷ نفر انتخاب شد. ماهیت موضوع و اهداف مطالعه ایجاب می‌کرد که از روش تحقیق همبستگی استفاده شود. ابزارهای مورد استفاده در این پژوهش شامل پرسشنامه‌ی محقق ساخته، آزمون رشد اجتماعی و تست ریون است. نتایج تحلیل رگرسیون چندمتغیره نشان داد که به ترتیب کتاب‌ها و مجلات ورزشی، علمی، و تاریخی به طور مثبت و کتاب‌های شعر به طور منفی در رشد اجتماعی دانش‌آموزان مؤثرند. در این مطالعه کتاب‌ها و مجلات ورزشی نقش بیشتری در رشد اجتماعی دانش‌آموزان دارند. همچنین این بررسی به تفکیک جنسیت و پایه تحصیلی نیز انجام گرفت.

واژه‌های کلیدی: علاقه به ادبیات، رشد اجتماعی، کتاب‌خوانی

۱. نویسنده‌ی رابط: استادیار گروه روان‌شناسی، دانشگاه خلیج فارس
1. Corresponding Author: Department of Literature and Humanities, Persian Gulf University (soranrajabi@gmail.com)

دریافت مقاله: ۹۱/۱/۲۸ - پذیرش مقاله: ۹۱/۶/۱

مقدمه

از آنجائی که ادبیات و شعر کهن پارسی، گاه تبلور اوج لحظه‌های کشف و شهود شاعر است و عوام را راهی به اعماق آن نیست؛ کودکان از دایره فهم این اشعار بیرون می‌مانند. در دهه‌های اخیر شعر و ادب فارسی تحول عظیمی یافته و همراه با تحولات اجتماعی و سیاسی، راه خویش را به طرح مسائل روزمره‌ی جامعه گشوده و کوشیده است تا خود را با سطح فهم و درک مخاطبانش که عموم مردم هستند، سازگار کند. یکی از تبعات این نهضت، ظهور مقوله‌ی جدیدی در عرصه ادبیات با عنوان ادبیات کودکان و نوجوانان است (محمدی و قائینی، ۱۳۸۱). ادبیات کودکان عبارتست از: کلیه‌ی تلاش‌های هنرمندانه‌ای که در قالب کلام برای هدایت کودک به سوی «رشد» با زبان و شیوه‌ای مناسب و درخور فهم او صورت گرفته است یا می‌گیرد و از اهداف آن، برانگیختن ذوق و علاقه‌ی مطالعه در کودکان، آشنا کردن کودکان با مسائل گوناگون زندگی، سودمند کردن اوقات فراغت کودکان و نوجوانان، آشکارسازی و تعمیق استعدادهای ذهنی مختلف کودکان و نوجوانان است (صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۴). ادبیات کودکان شامل قصه، شعر، نمایش، افسانه و داستان است. از جمله اهداف ادبیات کودکان و نوجوانان افزایش آگاهی و رشد اجتماعی مخاطبان خود است.

از طرفی دیگر، یکی از اهداف عالی‌ی نظام رسمی آموزش و پرورش کشور، اجتماعی کردن صحیح کودکان و نوجوانان است. زیرا اجتماعی کردن کودکان موجب ارتقاء سازگاری و عملکرد تحصیلی در آنان می‌گردد. شواهد زیادی نیز وجود دارد که نشان می‌دهد ویژگی‌های رفتار اجتماعی کودکان در سازگاری در مدرسه و عملکرد تحصیلی نقش دارد (ترنتاکوستا و ایزارد^۱، ۲۰۰۷؛ آندرمن و کاپلان^۲، ۲۰۰۸؛ سونگ^۳، ۲۰۰۹؛ و انصاری، ۱۳۸۹).

از بین تمامی سازمان‌هایی که نقش کلیدی در اجتماعی کردن افراد دارند، مدرسه اولین

1. Trentacosta & Izard
2. Anderman & Kaplan
3. Sung

جایگاه رسمی تجربه اجتماعی کودکان است و در این زمینه نقش تعیین کننده‌ای به واسطه فرایند آموزشی خود در قالب کتاب دارد.

کتاب در شخصیت و جهان‌بینی کودک تأثیر زیادی دارد و در واقع سازنده‌ی آمال و آرمان‌های اوست. کتاب، ابزاری قوی در انتقال مفاهیم، اطلاعات و در نهایت در تکوین شخصیت اوست. کودک از راه کتاب است که چهره‌ی اجتماع را می‌بیند و با نقش‌ها و روش‌هایی که باید در پیش بگیرد، آشنا می‌شود. تکیه هوشمندانه‌ی سعدی بر روابط متقابل، جرأت ابراز وجود، نقش مهارت‌های اجتماعی در پیشبرد اهداف فردی و اجتماعی و حتی مدیریت خانه و جامعه بیانگر نزدیکی ادبیات با مسائل روان‌شناسی است و استفاده از آن در بالا بردن رشد اجتماعی و بهداشت روان نقش بسزایی دارد (بیدگلی مشهدی و پدرام، ۱۳۸۲).

اما در کشور ما به رغم وجود گنجینه‌های علم و معرفت و داستان‌ها و افسانه‌های زیبا و آموزنده، اولیا و مربیان بیشترین وقت خود را به مسائل آموزشی کودکان اختصاص می‌دهند و دانش‌آموزان نیز در خانه و مدرسه بیشتر اوقات خود را صرف یادگیری‌های غیر فعال کرده، از سختی و خشکی دروس و اضطراب امتحان و نمره رنج می‌برند. بدین ترتیب اغلب اولیا و مربیان از هدف اصلی تعلیم و تربیت که پرورش انسان‌های خلاق، مبتکر و کارآمد است، باز می‌مانند.

در بسیاری از موارد، هنگامی که کودک کتابی را می‌خواند، با شخصیت، مضمون یا رویدادی که درون کتاب رخ داده، همانندسازی می‌کند. علاقه‌ی او به نوع تفکر، هیجان‌ها و رفتارهای شخصیت‌های کتاب به او امکان می‌دهد که در بعضی سطوح، در تجربه‌های آن شخصیت‌ها سهیم شود و باورها و تفکرات و عواطف آن‌ها را به خود نسبت دهد. این فرایند در کل منجر به رشد اجتماعی کودک خواهد شد (علی و فردریکسن^۱، ۲۰۰۶).

رشد اجتماعی^۲، بخش مهمی از رشد همه جانبه‌ی کودکان است. این جنبه از رشد، ارتباط نزدیکی با ادبیات کودکان دارد. بررسی‌های انجام شده نشان می‌دهد که تقویت رفتارهای مثبت

1. Ali & Frederickson
2. social development

اجتماعی کودکان به صورت مستقیم یا از راه پند و اندرز میسر نمی‌گردد، بلکه ارایه‌ی الگوهای مناسب در عمل و یا از طریق شخصیت‌پردازی‌های جذاب در داستان‌ها، اشعار، سرگذشت‌ها و ... در این زمینه‌ی تأثیرگذاری بیشتری دارد. اما این اثر بخشی در صورتی امکان پذیر است که پدید آورندگان آثار کودکان از روند جامعه‌پذیری آنان آگاه باشند، عوامل مؤثر در این فرآیند را بشناسند، از مراحل و چگونگی رشد اخلاقی کودکان اطلاع کافی داشته باشند و از انگیزه‌های کودکان در انجام رفتارهای اجتماعی و اخلاقی با خبر باشند (قاسم زاده، ۱۳۸۵).

اشلیشر و برک^۱ (۱۹۹۴) در مقاله‌ای با عنوان «استفاده از کتاب‌ها برای تقویت رشد عاطفی و اجتماعی دانش‌آموزان تیزهوش» ضمن تعریف کتاب درمانی و ارائه راهنمایی خواندنی‌های مناسب دانش‌آموزان، مراحل کتاب‌درمانی را از طریق شش کتاب داستان و سؤال‌ها و بحث‌های مربوط به هر یک معرفی می‌کنند. به عقیده آن‌ها فرایند کتاب‌درمانی چیزی بیش از خواندن داستان، کتاب و گفتگو درباره آن است. بیشتر متخصصین پنج یا شش مرحله را برای این فرایند شناسایی کرده‌اند که با آماده کردن ذهن دانش‌آموزان آغاز می‌شوند. هنگامی که اشتیاق و علاقه دانش‌آموزان با سؤال‌های مقدماتی و یا بحث درباره رویدادهای موجود در داستان برانگیخته می‌شود، انگیزه خواندن و گوش دادن به داستان نیز بالا می‌رود. دانش‌آموزان باید داستان را بخوانند و یا به آن گوش دهند. سپس به آن‌ها فرصت داده شود تا درباره داستان فکر کنند. بیشترین مقدار زمان، صرف پاسخ و واکنش دانش‌آموزان به متن می‌شود. بحث‌های پی در پی داستان از اهمیت زیادی برخوردار است زیرا در همین زمان است که دانش‌آموزان حوادث و شخصیت‌های داستان را با تجربه‌های شخصی خود پیوند می‌دهند. معلم، کتابدار یا درمانگر نقش تسهیل کننده دارد که با طرح سؤال‌های «چرایی» به آن‌ها در کسب بینش یاری می‌رساند.

مسئله‌ی بعدی نقش واسطه‌ای یا مداخله‌گر متغیر هوش در رشد اجتماعی است که مطالعات زیر این تأثیر را تأیید نموده‌اند. تحقیقات کندی^۲ (۱۹۷۴) در مورد رشد اجتماعی کودکان کم توان

1. Schlichter & Burke
2. Kennedy

ذهنی در مقایسه با افراد عادی نشان می‌دهد که آنان در فعالیت‌های اجتماعی شرکت نمی‌کنند و عموماً عضو هیچ سازمان اجتماعی نیستند. بیشتر با پلیس درگیر می‌شوند و اعمال ضد اجتماعی بیشتری دارند (کرک و جانسون^۱، ترجمه مهدی‌زاده، ۱۳۷۶). مطالعه واکر و هاپز^۲ (۲۰۰۳) نشان می‌دهد که کودکانی که از هوش بالاتری برخوردار هستند طبیعتاً رشد اجتماعی بالاتری نیز خواهند داشت.

در مجموع ارتباط ادبیات کودکان و نوجوانان در رشد اجتماعی آنان بیشتر در قالب نظریه پردازیه مطرح شده است و لازم است هرگونه تلاش در خصوص رشد اجتماعی براساس مطالعات دقیق انجام گیرد. لذا این مطالعه درصدد است تا ارتباط علاقه به ادبیات کودکان و نوجوانان با رشد اجتماعی دانش‌آموزان به صورت میدانی و در قالب روش همبستگی اجرا گردد. سؤالاتی که در زیر آمده است در ارتباط با کتاب‌خوانی دانش‌آموزان است به طوری که میزان علاقه‌ی دانش‌آموز به کتاب‌خوانی و نوع کتاب‌های مورد مطالعه را در پیش‌بینی رشد اجتماعی آنان مورد پرسش قرار می‌دهد.

لازم به ذکر است که ملاک محققان برای دسته‌بندی کتاب‌های ادبیات کودک و نوجوان بر اساس محتوای این کتاب‌ها صورت گرفته است (به‌طور مثال محتوای کتاب‌هایی که دربرگیرنده قصص قرآنی، احادیث و روایات و سرگذشت انبیا و بزرگان دین باشد در دسته کتاب‌های مذهبی قرار می‌گیرد). همچنین در دسته‌بندی انواع کتاب‌های کودک و نوجوان از منابع موجود در این زمینه مانند (محمدی و قائینی، ۱۳۸۱) استفاده شده است. در این مطالعه سؤال‌های زیر مطرح می‌گردد:

۱. علاقه به کدام دسته از کتاب‌های غیر درسی توانایی پیش‌بینی رشد اجتماعی دانش‌آموزان پسر را دارند؟

1. Kerck
2. Walker & Hopes

۲. علاقه به کدام دسته از کتاب‌های غیر درسی توانایی پیش‌بینی رشد اجتماعی دانش‌آموزان دختر را دارند؟
۳. علاقه به کدام دسته از کتاب‌های غیر درسی توانایی پیش‌بینی رشد اجتماعی دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی را دارند؟
۴. علاقه به کدام دسته از کتاب‌های غیر درسی توانایی پیش‌بینی رشد اجتماعی دانش‌آموزان پایه سوم راهنمایی را دارند؟

روش

باتوجه به این که در مطالعه حاضر ارتباط علاقه به ادبیات کودکان و نوجوانان با رشد اجتماعی دانش‌آموزان بررسی می‌شود بنابراین از روش پژوهش همبستگی استفاده شد. در این گونه تحقیقات صرفاً روابط متغیرها بررسی می‌شود و استنباط روابط علت و معلولی در اولویت بعدی بود (کوهن، مانیون و ماریسن^۱، ۲۰۰۷).

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری: جامعه آماری این پژوهش کلیه دانش‌آموزان دختر و پسر پایه پنجم ابتدایی و سوم راهنمایی ناحیه ۱ و ۲ آموزش و پرورش اردبیل در سال تحصیلی ۸۹-۱۳۸۸ بوده است. روش نمونه‌گیری در این پژوهش، روش تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای بود. با این که در تحقیقات همبستگی اگر تعداد نمونه حداقل ۳۰ نفر باشد، کفایت می‌کند اما در پژوهش حاضر برای افزایش اعتبار بیرونی نتایج تحقیق حجم نمونه‌ی کلی ۶۴۰ نفر بوده است. برای نمونه‌گیری ابتدا به صورت نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای از میان مناطق آموزشی در نواحی ۱ و ۲، چهار منطقه‌ی آموزشی به تصادف انتخاب شد. سپس از هر منطقه‌ی آموزشی، ۴ مدرسه ابتدایی دخترانه و پسرانه (دو مدرسه‌ی دخترانه و دو مدرسه پسرانه) و ۵ مدرسه راهنمایی دخترانه و پسرانه (دو مدرسه‌ی دخترانه و دو مدرسه پسرانه) انتخاب شد و در مرحله‌ی بعدی از هر مدرسه انتخاب شده در مقطع ابتدایی یک کلاس پایه‌ی پنجم تعیین شد (از

1. Cohen, Manion & Morrison

هر مدرسه ۱۸ نفر انتخاب شدند تا زمانی که حجم نمونه مورد نظر کامل شود). همچنین از هر مدرسه انتخاب شده در مقطع راهنمایی یک کلاس پایه‌ی سوم تعیین شد (از هر مدرسه ۲۰ نفر انتخاب می‌شد تا زمانی که حجم نمونه مورد نظر کامل می‌شد). در واقع به نسبت حجم جامعه آماری هر زیر گروه، حجم نمونه تعیین شد. یعنی برای دانش‌آموزان پایه پنجم حجم نمونه ۲۷۹ نفر و برای دانش‌آموزان پایه سوم راهنمایی حجم نمونه ۳۶۱ نفر انتخاب شد. سپس پرسشنامه‌ها به صورت گروهی در کلاس‌ها اجرا گردید. در پایان داده‌های به دست آمده از ۶۱۷ نفر تجزیه و تحلیل شد و ۲۳ نفر (۱۱ نفر از پایه پنجم و ۱۲ نفر از پایه پنجم) به دلیل عدم روایی پاسخ‌ها از فرایند تحقیق حذف شدند. لازم به ذکر است که انتخاب نمونه در دو گروه سنی کلاس پنجم ابتدایی و سوم راهنمایی به این دلیل بوده است که ادبیات کودکان و نوجوانان مختص به هر دو گروه سنی کودک و نوجوان است لذا این مطالعه درصدد بوده است تا تأثیر آن در دو گروه سنی بررسی گردد. ابزار جمع‌آوری اطلاعات در مطالعه حاضر شامل پرسشنامه‌های محقق ساخته، پرسشنامه رشد اجتماعی و آزمون ریون می‌باشد.

پرسشنامه‌ی محقق ساخته ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و کتاب‌خوانی: این

پرسشنامه از ۲۴ سؤال درباره ویژگی‌های جمعیت‌شناختی دانش‌آموز تشکیل شده است که شامل سن دانش‌آموز، جنسیت دانش‌آموز، تعداد مردودی‌ها و تجدیدی‌های مقاطع مختلف تحصیلی دانش‌آموز، معدل نیمسال گذشته، شغل والدین دانش‌آموز، تحصیلات والدین، درقید حیات بودن والدین، میزان کتاب‌خوانی والدین، شهری یا روستایی بودن دانش‌آموز را می‌سنجد. همچنین این پرسشنامه از ۶ سؤال مرتبط با کتاب‌خوانی دانش‌آموزان تشکیل شده است که میزان علاقه دانش‌آموز به کتاب‌خوانی، نوع کتاب‌های مورد مطالعه، مدت زمان مطالعه در روز و هفته و میزان آشنایی با مجلات و کتاب‌های کودک و نوجوان را مورد پرسش قرار می‌دهد و در مورد هر کتاب، میزان علاقمندی دانش‌آموز در قالب ۳ سؤال مورد سنجش قرار می‌گرفت. لازم به ذکر است که ملاک محققان برای دسته بندی کتاب‌های ادبیات کودک و نوجوان بر اساس محتوای

این کتاب‌ها و همچنین با توجه به منابع موجود در این زمینه (محمدی و قائینی، ۱۳۸۱) بوده است. **پرسشنامه‌ی رشد اجتماعی:** این آزمون توسط بیابانگرد و حاتمی (۱۳۷۴) ساخته شده است. مرکب از ۳۰ ماده است که بر اساس ماده‌های آزمون‌های عزت نفس اجتماعی پپ و همکاران، عزت نفس اجتماعی کوپراسمیت، بلوغ اجتماعی واینلند و سازگاری اجتماعی راتر و رشد اجتماعی واتیزمن ساخته شده است. پاسخ به سؤالات به صورت «بلی» و «خیر» است و هرچقدر نمره فرد بالاتر باشد نشان دهنده رشد اجتماعی بالاتر است. مدت زمان اجرای این آزمون حدود ۱۵ دقیقه و برای کودکان سنین ۶ تا ۱۴ ساله مناسب است. برای آن که معنا و مفهوم آزمون برای آزمودنی مبهم باشد ۵ سؤال در نظر گرفته شده است که خنثی بوده و در نمره گذاری، نمره‌ای به آن‌ها تعلق نمی‌گیرد. اعتبار سازه این آزمون بر اساس تحلیل عاملی در حد بالا و رضایت بخش گزارش شده است. ضریب آلفای کرونباخ این آزمون ۰/۸۸ است (بیابانگرد و حاتمی، ۱۳۷۴). ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه در مطالعه حاضر برابر با ۰/۷۸ به دست آمد.

تست هوشی ریون: ماتریس‌های پیش‌رونده ریون برای اندازه‌گیری هوش افراد در همه سطوح توانایی به کار می‌رود. این آزمون برای سنجش هوش کودکان ۵ ساله تا بزرگسالان سرآمد به کار می‌رود (ریون، ۲۰۰۰). سؤال‌های مطرح شده در تست ریون همگی الگوهایی از تصاویر یا نمودار را نشان می‌دهند که بر اساس منطقی خاص تنظیم شده‌اند. یافتن پاسخ درست سؤال مستلزم فرایند استدلال ذهنی برای کشف اصول و منطق حاکم بر روابط بر اجرای الگوهای ماتریس‌هاست (ریون، ۲۰۰۰). آزمون ریون توسط رجبی (۱۳۸۷) در مورد کودکان اهواز هنجاریابی شده است. نمونه انتخاب شده ۱۴۹۲ نفر دانش‌آموز ۷ تا ۱۱ ساله بوده است. نتایج پایایی بازآزمایی ($I=0/62$) و ضرایب روایی همگرایی آزمون فوق ($I=0/41$) با آزمون نقاشی آدمک گودیناف-هریس در کل نمونه و به تفکیک گروه‌های سنی پنج‌گانه همگی معنادار بودند. همچنین، نتایج تحلیل واریانس عاملی نشان داد که دانش آموزان ۷ تا ۱۱ سال در این آزمون در سطح $P<0/001$ با

یکدیگر متفاوتند و دانش‌آموزان پسر و دختر از لحاظ هوش عمومی با یکدیگر تفاوت ندارند. یافته‌های هنجاری (رتبه‌های درصدی و نمره‌های استاندارد) همه حاکی از این است که از آزمون ماتریس‌های پیش‌رونده ریون رنگی کودکان می‌توان به عنوان یک ابزار هوش عمومی در بین دانش‌آموزان ابتدایی ایرانی برای مقاصد پژوهشی و تخمین هوشبهر انحرافی استفاده کرد. این آزمون در تحقیق حاضر برای انتخاب دانش‌آموزان دارای ضریب هوشی بهنجار و حذف دانش‌آموزان تیزهوش و یا دانش‌آموزان دارای ضریب هوشی مرزی و پایین‌تر استفاده شده است. روش پردازش داده‌ها در سطح توصیفی با استفاده از شاخص‌های گرایش مرکزی و پراکنندگی بود و در سطح استنباطی نیز به دلیل تعداد زیاد گروه‌ها و جلوگیری از میزان خطای آلفا، داده‌های به‌دست آمده با استفاده از تحلیل رگرسیون چندمتغیره مورد بررسی قرار گرفت. به طوری که برای بررسی سؤال‌های پژوهش با توجه به این که هیچ مدل نظری در ذهن محققان نبود از رگرسیون چندمتغیره به شیوه ورود استفاده شد.

نتایج

یافته‌های توصیفی مطالعه به شکل زیر بود؛ از مجموع افراد شرکت‌کننده در پژوهش حاضر، ۲۶۸ نفر (۴۳/۴ درصد) پایه پنجم ابتدایی هستند و ۳۴۹ نفر (۵۶/۶ درصد) پایه سوم راهنمایی هستند. ۳۱۲ نفر (۵۰/۶ درصد) پسر بوده و ۳۰۵ نفر (۴۹/۴ درصد) دختر بودند. و ۵۸۰ نفر (۹۴/۰ درصد) متولد شهر و ۳۱ نفر (۵/۰ درصد) متولد روستا هستند. ۶ نفر (۱ درصد) وضعیت نامشخص داشتند. همچنین ۷۴ نفر (۱۲/۰ درصد) دارای سابقه تجدیدی بودند. ۱۵ نفر (۲/۴ درصد) دارای سابقه مردودی بودند. اکثریت والدین دانش‌آموزان دارای تحصیلات لیسانس، راهنمایی و دیپلم هستند. همچنین افراد شرکت‌کننده در یک دامنه‌ی سنی ۱۷-۱۱ سال با میانگین ۱۳/۱۰ و انحراف معیار ۱/۶۴ و از نظر معدل تحصیلی در یک دامنه‌ی سنی ۲۰-۱۳/۰۵ سال با میانگین ۱۸/۲۰ و انحراف معیار ۱/۸۶ هستند.

بیشتر از ۶۰ درصد والدین این دانش‌آموزان و ۹۱/۱ درصد از دانش‌آموزان در منزل کتاب

مطالعه می‌کنند. از نظر میزان علاقه به کتاب‌خوانی ۸ نفر (۱/۳ درصد) از دانش‌آموزان هیچ علاقه‌ای به کتاب‌خوانی نداشتند. ۸۷ نفر (۱۴/۱ درصد) علاقه‌ی کمی دارند، ۱۲۱ نفر (۱۹/۶ درصد) علاقه‌ی متوسط، ۱۶۵ نفر (۲۶/۷ درصد) علاقه زیاد و ۲۳۲ نفر (۳۷/۶ درصد) علاقه‌ی خیلی زیاد دارند.

همچنین از نظر نوع کتاب‌های مورد مطالعه دانش‌آموزان، اکثریت دانش‌آموزان یعنی ۲۱۱ نفر (۳۴/۲ درصد) کتاب‌های علمی را مطالعه می‌کنند و کمترین آنان یعنی ۵۲ نفر (۸/۴ درصد) کتاب‌های مذهبی را مطالعه می‌کنند. از نظر جنسیت نیز، اکثریت دانش‌آموزان دختر ۱۵۸ نفر (۵۱/۸ درصد) کتاب‌های تخیلی را مطالعه می‌کنند و کمترین آنان یعنی ۲۴ نفر (۷/۹ درصد) کتاب‌های مذهبی را مطالعه می‌کنند. در دانش‌آموزان پسر نیز اکثریت آنان ۱۳۳ نفر (۴۲/۶ درصد) کتاب‌های ورزشی را مطالعه می‌کنند و کمترین آنان یعنی ۱۹ نفر (۶/۱ درصد) کتاب‌های شعر را مطالعه می‌کنند.

از نظر میزان آشنایی با کتاب‌های کودک و نوجوان، ۳۶ نفر (۵/۸ درصد) هیچ گونه آشنایی در مورد کتاب‌ها و مجلات کودک و نوجوان ندارند. ۱۲۷ نفر (۲۰/۶ درصد) کمی، ۱۴۳ نفر (۲۳/۲ درصد) به‌طور متوسط، ۲۱۱ نفر (۳۴/۲ درصد) زیاد و ۱۰۰ نفر (۱۶/۲ درصد) آشنایی خیلی زیادی در مورد کتاب‌ها و مجلات کودک و نوجوان دارند.

به‌طور کلی نتایج توصیفی نشان می‌دهد افراد شرکت‌کننده در مقطع پنجم ابتدایی به‌طور میانگین هفته‌ای ۲/۷۰ ساعت به مطالعه کتاب‌های غیردرسی می‌پردازند که این میزان در دانش‌آموزان دختر بیشتر است. همچنین در مقطع سوم راهنمایی به‌طور میانگین هفته‌ای ۴/۹۸ ساعت به مطالعه کتاب‌های غیردرسی می‌پردازند که این میزان مجدداً در دانش‌آموزان دختر خیلی بیشتر از دانش‌آموزان پسر است.

نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد R تعدیل شده ۰/۱۳ می‌باشد $F=7/73$ معنی‌دار است ($P<0/001$). با توجه به نتایج، مطالعه کتاب‌ها و مجلات ورزشی، مذهبی، و تاریخی به‌طور مثبت و مطالعه کتاب‌های تخیلی و پلیسی (جنایی) به‌طور منفی می‌توانند رشد اجتماعی دانش‌آموزان را پیش‌بینی کنند. یعنی هرچه قدر دانش‌آموزان به مطالعه کتاب‌ها و مجلات ورزشی،

مذهبی، و تاریخی گرایش بیشتری داشته باشند از رشد اجتماعی بالاتر برخوردارند و هرچقدر به مطالعه کتاب‌ها و مجلات تخیلی و پلیسی (جنایی) گرایش بیشتری داشته باشند از رشد اجتماعی پایین‌تری برخوردارند. در این مطالعه، کتاب‌ها و مجلات تاریخی نقش بیشتری در پیش‌بینی رشد اجتماعی دانش‌آموزان پسر دارند.

جدول ۱. پیش‌بینی رشد اجتماعی دانش‌آموزان پسر بر اساس کتاب‌های مورد علاقه

تحلیل واریانس					
مدل	SS	df	MS	F	p
رگرسیون	۵۲۰/۶۴	۷	۷۴/۲۱	۷/۷۳	
باقیمانده	۲۹۲۲/۱۱	۳۰۴	۹/۵۸		۰/۰۰۱
کل	۳۴۴۳/۷۵	۳۱۱			

ضرایب					
مدل	ضریب غیر استاندارد		ضریب استاندارد		p
	B	Std. Error	B	t	
ثابت	۵۵/۳۲	۱/۸۰		۳۰/۷۸	۰/۰۰۰
کتاب‌های علمی	۰/۵۹	۰/۴۰	۰/۰۸	۱/۴۸	۰/۱۳
تخیلی	-۱/۹۳	۰/۵۸	-۰/۲۰	-۳/۳۲	۰/۰۰۱
تاریخی	۲/۳۱	۰/۴۴	۰/۲۸	۵/۱۸	۰/۰۰۰
پلیسی (جنایی)	-۱/۰۷	۰/۴۰	-۰/۱۴	-۲/۶۲	۰/۰۰۹
مذهبی	۱/۴۹	۰/۷۴	۰/۱۲	۲/۰۰	۰/۰۴۶
شعر	-۰/۵۱	۰/۸۸	-۰/۰۳	-۰/۵۸	۰/۵۶
ورزشی	۰/۷۰	۰/۳۸	۰/۱۰	۱/۸۵	۰/۰۵

توجه: $R=0.39$, $RS=0.15$, $R\text{ Adj}=0.13$ و متغیر وابسته: رشد اجتماعی

سؤال دوم: علاقه به کدام دسته از کتاب‌های غیر درسی توانایی پیش‌بینی رشد اجتماعی دانش‌آموزان دختر را دارند؟

جدول شماره ۲. پیش‌بینی رشد اجتماعی دانش‌آموزان دختر بر اساس کتاب‌های مورد علاقه

تحلیل واریانس					
مدل	SS	df	MS	F	p
رگرسیون	۱۱۶۷/۶۴	۷	۱۶۶/۲۱	۹/۵۹	۰/۰۰۰۱
باقیمانده	۵۱۶۳/۱۱	۲۹۷	۱۷/۵۸		
کل	۶۳۳۰/۷۵	۳۰۴			
ضرایب					
مدل	ضریب غیر استاندارد		ضریب استاندارد		p
	B	Std. Error	B	t	
ثابت	۵۶/۹۴	۲/۸۶		۱۹/۹۰	۰/۰۰۰
کتاب‌های علمی	۲/۷۱	۰/۵۹	۰/۲۷	۴/۵۶	۰/۰۰۰
تخیلی	۱/۱۰	۰/۵۸	۰/۱۲	۱/۸۷	۰/۰۰۶
تاریخی	-۱/۸۹	۰/۷۶	-۰/۱۶	-۲/۴۸	۰/۰۱۴
پلیسی (جنایی)	۰/۰۳	۰/۷۵	۰/۰۰۳	۰/۴۳	۰/۹۶
مذهبی	-۰/۹۰	۱/۰	-۰/۰۵	-۰/۹۰	۰/۳۶
شعر	-۱/۶۳	۰/۶۶	-۰/۱۴	-۲/۴۴	۰/۰۱۵
ورزشی	۳/۸۱	۰/۸۹	۰/۲۴	۴/۲۸	۰/۰۰۰
توجه: $R=0.42$, $RS=0.18$, $R\text{ Adj}=0.16$ و متغیر وابسته: رشد اجتماعی					

به منظور تعیین مؤلفه‌های مؤثر کتاب‌خوانی در پیش‌بینی رشد اجتماعی دانش‌آموزان دختر از تحلیل رگرسیون چندگانه با استفاده از روش ورود (Enter) استفاده گردید. همان‌طور که نتایج

جدول ۲ نشان می‌دهد R تعدیل شده ۰/۱۶ می‌باشد $F=9/59$ معنی‌دار است ($P<0/0001$). با توجه به نتایج؛ مطالعه کتاب‌ها و مجلات ورزشی و علمی به طور مثبت و مطالعه کتاب‌های تاریخی و شعر به طور منفی می‌توانند رشد اجتماعی دانش‌آموزان را پیش‌بینی کنند. یعنی هرچقدر دانش‌آموزان به مطالعه کتاب‌ها و مجلات ورزشی و علمی گرایش بیشتری داشته باشند از رشد اجتماعی بالاتر برخوردارند و هرچقدر به مطالعه کتاب‌ها و مجلات تاریخی و شعر گرایش بیشتری داشته باشند از رشد اجتماعی پایین‌تری برخوردارند. در این مطالعه، کتاب‌ها و مجلات علمی نقش بیشتری در پیش‌بینی رشد اجتماعی دانش‌آموزان دختر دارند.

سؤال سوم: علاقه به کدام دسته از کتاب‌های غیر درسی توانایی پیش‌بینی رشد اجتماعی دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی را دارند؟

همان‌طور که نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد R تعدیل شده ۰/۰۹ می‌باشد $F=4/83$ معنی‌دار است ($P<0/0001$). با توجه به نتایج؛ کتاب‌ها و مجلات تخیلی، تاریخی و ورزشی به طور مثبت و کتاب‌های پلیسی (جنایی) به طور منفی می‌توانند رشد اجتماعی دانش‌آموزان را پیش‌بینی کنند. یعنی هرچقدر دانش‌آموزان به مطالعه کتاب‌ها و مجلات تخیلی، تاریخی و ورزشی گرایش بیشتری داشته باشند از رشد اجتماعی بالاتر برخوردارند و هرچقدر به مطالعه کتاب‌ها و مجلات پلیسی (جنایی) گرایش بیشتری داشته باشند از رشد اجتماعی پایین‌تری برخوردارند. در این مطالعه، کتاب‌ها و مجلات تخیلی نقش بیشتری در پیش‌بینی رشد اجتماعی دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی دارند.

سؤال چهارم: علاقه به کدام دسته از کتاب‌های غیر درسی توانایی پیش‌بینی رشد اجتماعی دانش‌آموزان پایه سوم راهنمایی را دارند؟

جدول ۳. پیش بینی رشد اجتماعی دانش آموزان پایه پنجم ابتدایی بر اساس کتاب‌های مورد علاقه

تحلیل واریانس

مدل	SS	df	MS	F	p
رگرسیون	۲۲۷/۶۴	۷	۳۲/۲۱	۴/۸۳	۰/۰۰۰۱
باقیمانده	۱۷۴۸/۱۱	۲۶۰	۶/۵۸		
کل	۱۹۷۶/۷۵	۲۶۷			

ضرایب

مدل	ضریب غیر استاندارد			t	p
	B	Std. Error	ضریب استاندارد		
ثابت	۵۷/۴۴	۱/۴۲		۴۰/۳۸	۰/۰۰۰
کتاب‌های علمی	۰/۳۴	۰/۳۴	۰/۰۶	۰/۹۹	۰/۳۲
تخیلی	۱/۳۲	۰/۴۲	۰/۲۰	۳/۱۵	۰/۰۰۲
تاریخی	۱/۲۱	۰/۴۲	۰/۱۹	۲/۸۷	۰/۰۰۴
پلیسی (جنایی)	-۰/۹۹	۰/۴۰	-۰/۱۵	-۲/۴۶	۰/۰۱۴
مذهبی	-۰/۷۸	۰/۷۳	-۰/۰۸	-۱/۰۷	۰/۲۸
شعر	۰/۱۷	۰/۵۹	۰/۰۲	۰/۲۹	۰/۷۶
ورزشی	۱/۱۷	۰/۳۸	۰/۱۹	۳/۰۵	۰/۰۰۲

توجه: $R=0.33$, $RS=0.11$, $R\text{ Adj}=0.09$ و متغیر وابسته: رشد اجتماعی

جدول ۴. پیش‌بینی رشد اجتماعی دانش‌آموزان سوم راهنمایی بر اساس کتاب‌های مورد علاقه

تحلیل واریانس

مدل	SS	df	MS	F	p
رگرسیون	۸۷۵/۶۴	۷	۱۲۵/۰۴	۶/۶۸	
باقیمانده	۶۳۸۳/۱۱	۳۴۱	۱۸/۷۲		۰/۰۰۰۱
کل	۷۲۵۸/۷۵	۳۴۸			

ضرایب

مدل	ضریب غیر استاندارد		ضریب استاندارد		p
	B	Std. Error	B	t	
ثابت	۴۶/۳۱	۳/۰۵		۱۵/۱۶	۰/۰۰۰
کتاب‌های علمی	۱/۳۰	۰/۵۵	۰/۱۲	۲/۳۴	۰/۰۱۹
تخیلی	-۰/۵۸	۰/۵۰	-۰/۰۶	-۱/۱۴	۰/۲۵
تاریخی	-۰/۱۸	۰/۶۶	-۰/۰۱	-۰/۲۷	۰/۷۸
پلیسی(جنایی)	-۰/۸۲	۰/۵۷	-۰/۰۷	-۱/۴۳	۰/۱۵
مذهبی	-۰/۹۶	۰/۸۶	-۰/۰۵	-۱/۱۱	۰/۲۶
شعر	-۳/۱۴	۰/۷۲	-۰/۲۳	-۴/۳۴	۰/۰۰۰
ورزشی	۱/۸۲	۰/۵۸	۰/۱۶	۳/۱۳	۰/۰۰۲

توجه: $R=0.34$, $RS=0.12$, $R\text{ Adj}=0.10$ و متغیر وابسته: رشد اجتماعی

به منظور تعیین مؤلفه‌های مؤثر کتاب‌خوانی در پیش‌بینی رشد اجتماعی دانش‌آموزان پایه سوم راهنمایی از تحلیل رگرسیون چندگانه با استفاده از روش ورود (Enter) استفاده گردید. همان‌طور که نتایج جدول شماره ۴ نشان می‌دهد R تعدیل شده ۰/۱۰ می‌باشد $F=۶/۶۸$ معنی‌دار است ($p<۰/۰۰۰۱$). با توجه به نتایج؛ مطالعه کتاب‌ها و مجلات علمی و ورزشی به طور مثبت و

مطالعه کتاب‌های شعر به طور منفی می‌توانند رشد اجتماعی دانش‌آموزان را پیش‌بینی کنند. یعنی هرچقدر دانش‌آموزان به مطالعه کتاب‌ها و مجلات علمی و ورزشی گرایش بیشتری داشته باشند از رشد اجتماعی بالاتر برخوردارند و هرچقدر به مطالعه کتاب‌ها و مجلات شعر گرایش بیشتری داشته باشند از رشد اجتماعی پایین‌تری برخوردارند. در این مطالعه، کتاب‌ها و مجلات شعر نقش بیشتری در پیش‌بینی رشد اجتماعی دانش‌آموزان پایه سوم راهنمایی دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

در تبیین علت اثرگذاری ادبیات کودک و نوجوان در رشد اجتماعی دانش‌آموزان می‌توان گفت کودکان از طریق مطالعه، دایره لغات خود را غنی‌تر می‌کنند و در همان حال ناخودآگاه با وزن و ساخت سبک و قواعد اشکال گوناگون زبان نوشتاری آشنا می‌شوند آن‌ها با این کار می‌آموزند چگونه صداها را تصویرسازی کنند و آن‌ها را با گوش درونی خویش بشنوند. تمرین تصویرسازی - توانایی تجسم و خیال‌پردازی - توانایی دیگری است که بر رشد شناختی و اجتماعی کودک تأثیری مثبت دارد.

مطالعه کتاب‌های کودک و نوجوان برای کودک فرصتی به وجود می‌آورد تا کودک نیروهای زندگی‌اش را تفسیر و تأویل کند، نیروهایی که بالاتر از تجربه او هستند و بدین ترتیب کودک را برای زندگی آماده می‌کند و از طریق همین تأویل و تفسیر است که به درکی اصیل نایل می‌آید.

از سوی دیگر، کودکان به شناخت کودکان ملیت‌ها و نژادهای دیگر نیاز دارند تا بتوانند ضمن تصاحب میراث بزرگسالان، به مبادله آزاد و لذت بخش پذیرش و احترام در میان همه مردم برسند. تربیت رفتاری کودک با توجه به پیام قصه، زنده نگه داشتن میراث فرهنگی، در کنار برانگیختن قوه تخیل از جمله کارکردهای ادبیات است، زیرا کودک به کمک قوه تخیل، خود را جایگزین یکی از شخصیت‌های داستان می‌کند و به این ترتیب شادمانی و لذت را نصیب خود می‌سازد. از سویی، در هر قصه ماجرابی پی‌گیری می‌شود که نقاط مجهولی دارد و می‌تواند حس

کنجکاو‌ی بچه‌ها را برانگیزد. پشت سر هم بودن و پیوستگی منطقی صحنه‌های قصه، کودک را سرگرم می‌کند و به ذهن او نظم منطقی می‌دهد، ضمن اینکه کودک از طریق قصه‌های مناسب، با مشکلات و مسایل زندگی آشنا می‌شود و مهارت‌های اجتماعی بیشتری به دست می‌آورد.

ادبیات کتبی، فاصله میان قدرت «خواندن» و قدرت «درک کردن» را در کودک پر می‌کند. کودکان در دنیای داستان بازی می‌کنند با قصه‌ها می‌خوانند، بیدار می‌شوند و زندگی می‌کنند. شلوغ‌ترین بچه‌ها با آرامش به داستان‌ها و قصه‌ها گوش می‌دهند. از داستان‌ها می‌آموزند و عبرت می‌گیرند و حتی در عالم خواب نیز داستان‌ها را دنبال می‌کنند.

سؤال اول پژوهشی این بود که کدام دسته از کتاب‌های غیر درسی توانایی پیش‌بینی رشد اجتماعی دانش‌آموزان پسر را دارند؟

با توجه به نتایج کتاب‌ها و مجلات ورزشی، مذهبی، و تاریخی به طور مثبت و کتاب‌های تخیلی و پلیسی (جنایی) به طور منفی می‌توانند رشد اجتماعی دانش‌آموزان را پیش‌بینی کنند. یعنی هرچقدر دانش‌آموزان به مطالعه کتاب‌ها و مجلات ورزشی، مذهبی و تاریخی گرایش بیشتری داشته باشند از رشد اجتماعی بالاتر برخوردارند و هرچقدر به مطالعه کتاب‌ها و مجلات تخیلی و پلیسی (جنایی) گرایش بیشتری داشته باشند از رشد اجتماعی پایین‌تری برخوردارند. در این مطالعه کتاب‌ها و مجلات تاریخی نقش بیشتری در پیش‌بینی رشد اجتماعی دانش‌آموزان پسر دارند.

در تبیین این یافته می‌توان گفت از آنجاکه محتوای بیشتر کتاب‌های مذهبی و تاریخی و به‌ویژه کتاب‌های ورزشی بیانگر رشادت‌ها و حضور در صحنه‌های اجتماعی و شکوفایی استعدادها و جامعه‌پسند می‌باشد از همین روی شخصیت‌ها و قهرمانان این داستان‌ها به عنوان الگوهای مؤثر به واسطه هم ذات‌پنداری کودک موجبات رشد اجتماعی وی را فراهم می‌آورد و از طرف دیگر داستان‌های پلیسی و جنایی و داستان‌های تخیلی با محتوای جنایی به دلیل فراهم آوردن الگوهای منفی و ترویج پرخاشگری در آنان می‌توان زمینه‌ساز گاری کودک را مهیا سازد. همچنین می‌توان به این صورت بیان نمود که شاید دانش‌آموزانی که گرایش به مطالعه کتاب‌های پلیسی و

جنایی دارند از نظر شخصیتی مستعد گرایش به این رفتارها باشند. البته نباید از این مسأله غافل بود که این دانش‌آموزان از نظر تحولی در اواخر دوره دوم کودکی و اوایل نوجوانی قرار دارند. سؤال دوم این پرسش را مطرح می‌کند که کدام دسته از کتاب‌های غیر درسی توانایی پیش‌بینی رشد اجتماعی دانش‌آموزان دختر را دارند؟

با توجه به نتایج؛ کتاب‌ها و مجلات ورزشی و علمی به طور مثبت و کتاب‌های تاریخی و شعر (شعر) به طور منفی می‌توانند رشد اجتماعی دانش‌آموزان را پیش‌بینی کنند. یعنی هرچقدر دانش‌آموزان به مطالعه کتاب‌ها و مجلات ورزشی و علمی گرایش بیشتری داشته باشند از رشد اجتماعی بالاتری برخوردارند و هرچقدر به مطالعه کتاب‌ها و مجلات تاریخی و شعر گرایش بیشتری داشته باشند از رشد اجتماعی پایین‌تری برخوردارند. در این مطالعه کتاب‌ها و مجلات علمی نقش بیشتری در پیش‌بینی رشد اجتماعی دانش‌آموزان دختر دارند.

این یافته را می‌توان به این صورت تبیین کرد که شخصیت‌های کتاب‌های تاریخی را بیشتر مردان تشکیل می‌دهند بنابراین نمی‌تواند نقش‌های جنسیتی را برای دانش‌آموز دختر ایفا کند. از طرفی دیگر کتاب‌های شعر و به‌ویژه شعر نیز فعالیت‌های انفرادی و درون‌گرایی را در فرد پرورش می‌دهند. اما کتاب‌ها و مجلات ورزشی همان‌گونه که در بالا بیان شد شیوه‌ی دستیابی به موفقیت را در سایه فعالیت‌های گروهی و مشارکت بین فردی به فرد آموزش می‌دهد.

سؤال سوم این بود که کدام دسته از کتاب‌های غیر درسی توانایی پیش‌بینی رشد اجتماعی دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی را دارند؟

نتایج نشان داد که کتاب‌ها و مجلات تخیلی، تاریخی و ورزشی به طور مثبت و کتاب‌های پلیسی (جنایی) به‌طور منفی می‌توانند رشد اجتماعی دانش‌آموزان را پیش‌بینی کنند. یعنی هرچقدر دانش‌آموزان به مطالعه کتاب‌ها و مجلات تخیلی، تاریخی و ورزشی گرایش بیشتری داشته باشند از رشد اجتماعی بالاتر برخوردارند و هرچقدر به مطالعه کتاب‌ها و مجلات پلیسی (جنایی) گرایش بیشتری داشته باشند از رشد اجتماعی پایین‌تری برخوردارند. در این مطالعه کتاب‌ها و

مجلات تخیلی نقش بیشتری در پیش‌بینی رشد اجتماعی دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی دارند.

همان‌طور که در تبیین نتایج مربوط به سؤال اول ذکر شد داستان‌های پلیسی و جنایی به دلیل فراهم آوردن الگوهای منفی و ترویج پرخاشگری در دانش‌آموزان می‌توانند زمینه ناسازگاری کودک را مهیا سازند. اما دلیل تفاوت در پیش‌بینی‌هایی که به وسیله‌ی کتاب‌ها و مجلات تخیلی در زمینه رشد اجتماعی در دانش‌آموزان پایه‌های پنجم و دانش‌آموزان پسر وجود دارد شاید به این موضوع برگردد که محتوای داستان‌های تخیلی مورد علاقه دو گروه متفاوت باشد.

سؤال چهارم این بود که کدام دسته از کتاب‌های غیر درسی توانایی پیش‌بینی رشد اجتماعی دانش‌آموزان پایه سوم راهنمایی را دارند؟

با توجه به نتایج؛ کتاب‌ها و مجلات علمی و ورزشی به طور مثبت و کتاب‌های شعر به طور منفی می‌توانند رشد اجتماعی دانش‌آموزان را پیش‌بینی کنند. یعنی هرچقدر دانش‌آموزان به مطالعه کتاب‌ها و مجلات علمی و ورزشی گرایش بیشتری داشته باشند از رشد اجتماعی بالاتر برخوردارند و هرچقدر به مطالعه کتاب‌ها و مجلات شعر گرایش بیشتری داشته باشند از رشد اجتماعی پایین‌تری برخوردارند. در این مطالعه کتاب‌ها و مجلات شعر نقش بیشتری در پیش‌بینی رشد اجتماعی دانش‌آموزان پایه سوم راهنمایی دارند.

همان‌طور که قبلاً نیز بیان گردید کتاب‌ها و مجلات ورزشی مروج تلاش در جهت خودشکوفایی به واسطه‌ی فعالیت‌های تیمی است از همین روی، شخصیت‌ها و قهرمانان این داستان‌ها به عنوان الگوهای مؤثر به واسطه هم‌ذات‌پنداری کودک موجبات رشد اجتماعی وی را فراهم می‌آورد اما فعالیت‌های شعر نظیر شعر، درون‌گرایی را در فرد پرورش می‌دهند.

این مطالعه نشان داد که کتاب‌ها و مجلات ورزشی، علمی، و تاریخی تأثیری مثبتی در رشد اجتماعی کودکان دارند و کتاب‌های شعر تأثیر منفی در رشد اجتماعی دانش‌آموزان دارند. همچنین کتاب‌ها و مجلات ورزشی بیشترین تأثیر را در رشد اجتماعی دانش‌آموزان دارند. این یافته‌ها نشان‌دهنده این مسئله است که علاوه بر این که ادبیات کودک باید روان، قابل فهم و عاری از پیچیدگی

باشد باید مؤلفه‌های دیگری نیز در ادبیات کودک با توجه به قابلیت‌های ذهنی کودک در مراحل مختلف رشد در نظر گرفته شود. همچنین ادبیات برای پاسخگویی درست به این علاقه‌مندی کودکان، لازم است که با شناخت بیشتر و بهتر از نیازها و ویژگی‌های آنان، آثار مناسبی را برای تأثیرگذاری بر آن‌ها پدید آورد. بنابراین توجه به محوریت کودکان در حوزه‌ی ادبیات کودک به معنایی که گفته شد، پایه‌ی شکل‌گیری ادبیات کودک محور، با ویژگی‌های زیر است:

- با نیازها و ویژگی‌های کودکان انطباق دارد.
- بر مراحل و چگونگی رشد کودکان تأکید دارد.
- با کودکان ارتباط مناسب برقرار می‌کند.
- از خلاقیت و پویایی کافی برخوردار است.
- با تغییر و تحولات جاری از زندگی کودکان آشنایی دارد.
- از روش‌های جذاب برای انتقال پیام به کودکان استفاده می‌کند.
- از ترویج خشونت، ترس، اضطراب و ... که تهدیدی برای سلامت روان کودکان است، پرهیز می‌کند.
- شوق یادگیری و لذت خواندن را در کودکان برمی‌انگیزد.
- کودکان را با فرهنگ و گذشته‌ی خود که بخشی از هویت آنان است، آشنا می‌سازد. بدون تردید چنین ادبیاتی می‌تواند در رشد همه‌جانبه‌ی کودکان سهم مؤثری داشته باشد.
- در پایان به جمله‌ای از «تولستوی» اشاره می‌شود که می‌گوید «نوشتن کار شریفی است اما برای کودکان، نوشتن شریف‌ترین کارهاست» می‌توان به این جمله افزود که نوشتن کار دشواری است اما برای کودکان نوشتن، دشوارترین کارها است.

منابع

انصاری، سجاد (۱۳۸۹). تأثیر آموزش مهارت‌های اجتماعی بر انگیزش پیشرفت و خودکارآمدی تحصیلی. پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد مشاوره، دانشکده‌ی روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران.

بیدگلی مشهدی، جمشید و پدرام، احمد (۱۳۸۲). استفاده از ادبیات (شعر) در حفظ و ارتقای بهداشت و سلامت روان. نهمین همایش سراسری تازه‌های پزشکی و پیراپزشکی اصفهان. ۲۷ الی ۲۹ خرداد. بیابانگرد، اسماعیل و حاتمی، محمد (۱۳۷۴). بررسی آثار اشتغال مادران بر رشد شناختی و پیشرفت تحصیلی کودکان. تهران؛ نهاد ریاست جمهوری، دفتر امور زنان. سایت اطلاعات علمی ایران (www.irandoc.ac.ir).

حجازی، بنفشه (۱۳۸۱). ادبیات کودکان و نوجوانان؛ ویژگی‌ها و جنبه‌ها. تهران: انتشارات روشن فکران و مطالعات زنان.

رجبی، غلامرضا (۱۳۸۷). هنجاریابی آزمون ماتریس‌های پیشرونده ریون رنگی کودکان در دانش‌آموزان شهر اهواز. *روان‌شناسی معاصر*، ۳ (۱)، ۳۲-۲۳.

صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۴). ادبیات کودکان و نوجوانان. تهران، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران.

قاسم‌زاده، فاطمه (۱۳۸۵). ضرورت آشنایی با روان‌شناسی رشد در ادبیات کودکان دختر سوم. تهران: روشنان.

کرک، ساموئل و جانسون، جی اورویل (۲۰۰۴). آموزش و پرورش کودکان عقب مانده ذهنی. ترجمه مجید مهدیزاده (۱۳۷۶). مشهد: آستان قدس رضوی.

محمدی، محمدهادی و قائینی، زهره (۱۳۸۱). تاریخ ادبیات کودکان ایران، ادبیات کودکان پس از اسلام. جلد دوم؛ تهران: نشر چیستا.

Ali S., & Frederickson, N. (2006). Investigating the evidence base of social stories. *Educational Psychology in Practice*, 22(4), 355-77.

Anderman, L. H., & Kaplan, A. (2008). The role of interpersonal relationships in student motivation: Introduction to the special issue. *Journal of Experimental Education*, 76(2), 115-119.

Cohen, L, Manion, L. & Morrison (2007) *Research Methods in Education*, Rutledge Flamer. ISBN: 0415368782, 9780415368780

Raven, J. C. (2000). The Raven, s Progressive Matrices: Change and stability over cutler and time. *Cognitive Psychology*, 41, 1-48.

Schlichter, C.L. & Burke, M (1994). Using books to nature the social and emotional development of gifted students. *Roeper Review*, 16, 280-283.

- Sung, Y. J. Y. (2009). The Effect of Social Skills on Academic Achievement of Linguistically Diverse Elementary Students: Concurrent and Longitudinal Analysis. Doctor of Philosophy In Educational Research and Evaluation, Blacksburg, Virginia.
- Trentacosta, C. J., & Izard, C. E. (2007). Kindergarten Children's Emotion Competence as a Predictor of Their Academic Competence in First Grade. *Emotion*, 7(1), 77- 88.
- Walker, D., & Hopes, J. (2003). *Maston evaluation of social skills with youngsters*, McGraw-Hill.

Archive of SID